Nefsin cerbezeci ve münafıklık hali

Sabri Bey: “Mesnevî-i Nuriye’de geçen şu paragrafı açıklar mısınız: “Gafil nefis, ahireti dünyanın bitişiğinde ve dünyayla bağlı bir menzil zannediyor. Bu itibarla nefsin elinde iki silâh vardır. Dünyanın zeval ve fenasının eleminden kurtulmak için ahireti düşünmekle ümitvar olur. - ahiret için lâzım olan a’mal külfetine gelince, gaflet veya tegafül ile ondan da kendisini kurtarır.....”1 Mevzuyu açıp izah eder misiniz?”

HAKİKATLE YÜZLEŞMEK İSTEMİYOR

Bediüzzaman Hazretleri burada nefsin yalancı, cerbezeci, hakikati alt üst edici, doğruyu kafasına göre yorumlayıcı –tabir yerindeyse- münafıklık ve flu halini nazara veriyor. Nitekim nefsin bu özelliğine daha ilk cümlede ‘gafil’ sıfatıyla dikkat çekiyor. Yani gafil nefis hakikatle yüzleşmek istememektedir.

Hakikatler, Kur’ân’ın verdiği haberler ve görevlerdir. Ve hiç şüphesiz Kur’ân’ın verdiği haberler gafil nefse göre acı, görevler gafil nefse göre zordur.

Bu zor görevlerden ve acı haberlerden sadece bir kısmı:

Dünyada amal-i saliha adıyla çerçevelenmiş görevler, dünya imtihanı, musîbetler, ölüm, kabir suali ve kabir azabıdır. Ruhun eğer salahati yoksa –gaflette elbette salâhatten söz edilemez; bu sebeple- ölümle gafil nefis bu gidişatta oldukça dipsiz kuyuya atılacak ve ölüm onun için haps-i ebediden farksız olacaktır.

Bunlar gafil nefis için acı gerçeklerdir.

GAFİL NEFSİN DÜNYA SEVGİSİ

Gafil nefis söz konusu bu acı gerçeklerle yüzleşmek ve kendisine çeki düzen vermek istemediğinden, kendi kafasınca yorumlar yaparak gerçekleri kendi kafasınca eğip bükmekte, tersyüz etmektedir. Böylece aslında gerçeklerden kaçmaya teşebbüs

etmektedir.

Meselâ burada ifade edildiği gibi, ölüm gerçeğini görmek istemiyor, onu atlamak ve güya kaderi atlatmak istiyor.

Ahirete inanıyor; inançsız değil. Salih amel gibi, ilim gibi iyi şeylerin fayda getireceğine inanıyor. Fakat ahrete ölümsüz geçiş gibi kendi kafasınca çizdiği bir güzergâh var. Yani gafil nefis imtihan gibi, ölüm gibi, azap gibi lezzetleri acılaştıran şeyler istemiyor. Salih amel tanımını kendi kafasına göre yapıyor ve salih ameli bu tanımla kabul ediyor.

Bu yüzden gafil nefis, ahirete ölümsüz ve badiresiz geçeceğini umuyor. Aslında bu hali, dünya sevgisinden başı sarhoş olmuşluğun göstergesidir. Dünyanın zevalini düşününce ahiret inancı ona teselli veriyor. Ahirette hayatın devamlı ve baki oluşuna bel bağlıyor. Öyleyse buna göre amel etmek gerekir dendiğinde, ahiret amelini bir külfet görüyor ve başını gaflet kumuna sokarak bundan kendisini kurtarıyor veya kurtardığını zannediyor.

İsteyerek yaptığı –ve aslında çoğunda riya bulunan- bir takım ameller için de yine kendi fehvasınca uhrevî hedefler çizebiliyor. Böyle tatmin oluyor.

Meselâ bir hayır eseri görünümünde, ortaya bir gurur heykeli dikiyor. Bu eser için harcamalar yapıyor. Dünyada bunun semeresi nedir dendiğinde, ahireti gösteriyor. Ahrette faydası vardır diyor.

Oysa gafil nefis, ihlâs cihetini ihmal ettiğinden, bir hayır eseri görünümüyle ortaya çıkan söz konusu bina ile ilgili olarak riyadan, gururdan, tekebbürden ve övünmekten kendini kurtaramıyor. Bu rezil duygularla yaptığı işi aslında dünyada harcıyor, bitiriyor ve ahirete hiçbir şey bırakmıyor. Fakat gafil nefis bundan habersiz, ahirette bunun semeresini alacağını hesap ediyor.

GAFİL NEFSİN ALDANIŞI

Bilgi edinme ve ilim sahibi olma noktasından da gafil nefis aynı vartaya yuvarlanmaktan kendini kurtaramıyor. Edindiği ilmi, bilgiyi, hikmeti –çoğu zaman da faydasız bilgiyi- gurur, riya, kibir ve övünç kaynağı kabul ediyor ve bu kabul edişle aslında ahrete hiçbir şey bırakmıyor. Fakat o bu bilgilerin dünyada faydası olmasa bile, ahirette faydası vardır diye teselli buluyor ve böylece faydalı faydasız birçok bilgiyi merakla öğrenmeye, birçok ilmi edinmeye devam ediyor.

Bediüzzaman Hazretleri bu paragrafta son sözünü hülâsa kaydıyla söylemiştir: ‘Nefis

devekuşu gibidir; şeytan sofestai, heva da bektaşidir.’ Yani nefis kendini gizlemekte ve doğru işten kaçmakta pek mahirdir. Şeytan tam bir cerbezecidir, nefsi de aldatıyor. Heva ise bir Bektaşi gibi gafil nefsin bu ayıplarına kılıf uydurmakla meşguldür.

Dipnot:

1. Mesnevî-i Nuriye, s. 154 (Yeni Tanzim s. 291).